

kinevezett főpásztor volt, mégis lemondott arról, hogy püspökké szenteljék, mert nem akart ellenérzést kelteni a görög-keletiekben. 1938-ban kinevezték a szíriai pátriárka helynökévé, és még ugyanabban az évben Felső-Gezira püspökévé. Ezúttal már püspökké is szentelték. Ott működött 1938-tól 1953-ig. Ezekben az években teljesen a lelkipásztorkodásnak szentelte magát. Iskolákat alapított, nevelte az ifjúságot, gyakorolta a jótékonykodást. Nyolcvanéves korában Rómába hívták, ahol haláláig folytatta a hívek és a szerzetes testvérek szolgálatát. 1972-ben hunyt el Rómában, a Cairolit utcai Szent Fidél kolostorban. A palermói kapucinus temetőben helyezték örök nyugalomra. Két évvel később, amikor elindították a szenttéavatási eljárást, exhumálták és porait a palermói kapucinus templomba vitték.

A szenttéavatási eljárás egyház-megyei része lezáródott és az anyagot áttették Rómába, a Szenttéavatási Kongregációhoz. Reméljük, hogy a procedura hamarosan befejeződik és mihamarabb boldoggá avatják őt azoknak örömeire, akik ismerték és csodálták.

Fidél atya

*****

Változatok Genocídiumra

A "genocídium" fogalmat először 1944-ben használta egy lengyel származású amerikai jogász, Rafal Lemkin. Később, a nürnbergi per során alkalmazták is: "szándékos és rendszeres népgyilkosság, azaz bizonyos megszállt területeken a civil lakosság egyes faji és nemzeti csoportjainak felszámolása, meghatározott fajok, valamint rétegek, nemzetek és népek, faji és vallási csoportok megsemmisítése céljából".

Az ENSz közgyűlése 1946. december 11-én külön cikkelyben állapította meg, hogy a genocídium a nemzetközi joggal, az ENSz szellemiségével és céljával ellentétes bűncselekmény, amelyet az egész civilizált világ elutasít. 1948. december 5-én a nemzetközi szervezet közgyűlése a genocídium megelőzésére és büntetésére fogadott el konvenciótervezetet, amely 1951. január 12-én életbe lépett.

Ennek értelmében a genocídium olyan bűncselekmény, amely egy nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport részleges vagy teljes megsemmisítésére irányul...

Vajon, érdemes-e elgondolkodnunk azon, hogy mi lett volna, ha... Ha például nem a II. világháború során veszi észre a "civilizált világ" a népgyilkosságokat, hanem már az I. világháború éveiben?

Netán a XIX. századvégi balkáni háborúk idején? Vagy 1849-ben, a bécsi császár és a moszkvai cár győztes, Világosig tartó előnyomulása közben? Vagy még korábban...?

Vajon, miféle történelmi dátum lett volna elég korai a genocídium megfogalmazásához és elítéléséhez? Nem genocídiumot hajtottak-e végre a rómaiak Izraelben és Judeában? Vagy Lusitaniában, a mai Portugália területén? Nem genocídium volt-e minden olyan esemény, amikor a győztes törzs végigérőszakolta a nőket, majd a férfiakkal és a gyermekekkel együtt levágta őket?

De hiszen..., nem elég "korai" Mózes II. könyvében a 13-ik vers? "Ne ölj!" Ez a tíz közül a legrövidebb parancsolat.

És aktuális.

Lexikonos megfogalmazásban többnyire ennyit olvashatunk: "1895-96-ban a törökök és kurdok tömeges mészárlást folytattak az örmény lakosság körében, és ez még nagyobb méretekben megismétlődött 1914-15-ben, az örmények tömeges deportálásával egybekötve."

Tegyünk-e föl újabb kérdéseket? Elég-e a lakonikus, rövid szöveg?

Kellene-e több, részletesebb? Hiszen önmagában egy mondat tartalmazza a teljes szörnyűséget, ugyanúgy, ahogyan egyetlen, rövid mondat tartalmazza a teljes tiltást: "Ne ölj".

Persze, igenis kellene a több, a részletesebb! (Hiszen, valljuk be, ha nincsen a híres, méltán

sokat emlegetett Werfel-regény, akkor az európai közvélemény vélhetően **semmit nem tudna** az örménységen 1915-ben elkövetett genocídiumról!)

Lord Palmerston angol miniszterelnök 1849-ben állítólag ezt mondta a magyar szabadságharcra kapcsolatban: "Lehet, hogy igazuk van, de végezzenek velük minél előbb". Nem akarom a rég elhunyt brit politikuson elverni a port, mégis, adódik az újabb kérdés: hány, különböző nemzetiségű Palmerston mondott efféle, hány különböző néppel, nemzettel, etnikai csoporttal kapcsolatban? És vajon valóban nem tudta a "civilizált világ", hogy mi történik évek óta s éveken át az Ararát lejtőin, Deir-ze-Zorban, Erzerumban és másutt? Vajon Talaat pasa, Ibrahim bej, vagy éppen az új török állam nagy bábája, Atatürk, a "törökök atyja", Musztafa Kemál csak azért nem került - na, nem bíróság elé - de legalább nemzetközi, erkölcsi szégyenpadra, mert csak évtizedekkel később fogadott el az ENSz nemzetközi konvenciót a genocídiumról?

Minek föltenni olyan kérdéseket, amelyeket nem lehet megválaszolni, de amelyek önmagukban hordják erkölcsi ítéletünket... Különbösen is, ha mondjuk Kemál pasát csak egy kicsit is meghurcolják (amúgy "Pinochet-módra") a világ közvéleménye előtt... attól sokmillió örmény szenvedése enyhült volna? Másfél millió kínhalál könnyebbé lett volna?

A kicsi leányka (a képen) nagyon közelre néz, bele a csillogó gépezetbe, amit fényképezőgépek hívnak. Hová is nézne? Hiszen tekintete iszonyatos távolságokat rohan át, mert iszonyatokat látott, talán akár egy nappal a nyugati fényképész bácsi megjelenése előtt... (sajnos, a képről csak annyit tudunk, hogy bizonyos R. Meyer készítette 1915-ben és a következő címmel látta el: Mészárlás után...)

Az ENSz fél évszázada megszavazott, elfogadott, szentesített... és mi mégis olyan jól ismerjük ezt a képet. Leányka az úton, kicsi, rémült, keserű, mert nagy nemzeti hősök, vagy birodalmi vitézek, esetleg egy másik, ugyancsak nyomorult nép kannibál "problémamegoldói" épp az elébb verték agyon az apját, erőszakolták meg az anyját, hajtották lángsírba az idősebbik testvérét, vagy... mit soroljunk? 1915-ben a törökök az örményekkel szemben, előtte és utána máshol, mások voltak igen találékonyak. Mert örmény, mert zsidó, mert albán, mert szerb, mert dalmát, néger, fehér, ilyen, olyan...

Felsorolhatnánk talán a világ minden népét. Hodie mihi, cras tibi - ma nekem, holnap neked, mondja a latin közmondás. 1895-ben és 1915-ben a kurdok a törökökkel vállvetve irtották az örményeket. Több állam több mohamedán csoportja most vállvetve öli a kurdokat.

Uram, emlékezz meg rólunk, emberekről, mert Előtted nincs különbség. A Te szemedben minden áldozat Ábel. És minden gyilkos Káin.

dcs

*****

Ez is egy fajta genocídium

Kevés szó esett eddig Marosvásárhelyről, az ősi székely városról - a Novum Forum Sicularumról, amely az ásatások szerint már a neolitik korban lakott terület volt, oklevelek 1316-ban említik.

A város a XIV. században tekintélyes helynek számított, megfordult itt Hunyadi János, Mátyás király, aki Székelyvásárhely névvel felmentette a várost a vámfizetés alól. Itt tartották az 1552-es és 1558-as országgyűlést, Bethlen Gábor "szabad királyi város" rangra emeli, Bocskai fejedelem építkezési jogot ad neki. Több erdélyi fejedelmet itt iktattak tisztségébe.

Marosvásárhely az 1848-49-es szabadságharcból is kivette részét.

Bem tábornok többször tartózkodott a városban. Petőfi innen indult utolsó útjára, a